№ 107 Հինգշաբթի Սեպտեմբերի 24 1887 Հինգշաբթի Սեպտեմբերի 24 № 107

ՏԱՍՆ ԵՒ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 7 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція ‹Мшакъ›.
կամ Tiflis. Rédaction ‹Mschak›.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Թիֆլիսի օպէրա. Գիւղական կեանքից. Նամակ Օրդուբաթից. Նամակ Նուխուց. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Թիւրքիայի պարագերը. Արտաքին լուրեր. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՕՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Մի քանի օր գիւղում.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՕՊԵՐԱ.

—

Ահա չորրորդ շաբաթն է, որ Թիֆլիսի թատրոնը իր դռները բացել է ռուսաց օպերայի առջև: Այս ժամանակամիջոցում ներկայացվեցաւ ինը օպերա, որոնցից ութը Թիֆլիսի հասարակութեան ծանօթ հին բեպերտուարիցն էին, իսկ մէկը առաջին անգամն է երևում մեր բեմի վրա: Պէտք է ասած, որ ներկայ սեզօնում ներկայացնելող օպերաների մէջ աչքի են ընկնում նրանց սարքը ու կարգը: Դեկորացիաները մեծ մասամբ նոր են նկարած, կամ վերանորոգված են: Հագուստները նոյնպէս նորոգված են և բաւական շքեղ կերպով: Ձեռնարկված են զանազան միջոցներ լուսային էֆֆէկտներ գործելու համար: Այդպիսով օպերաների արտաքին տեսքը գոհելի է և մեծ պատիւ է բերում գեղարուեստական մասի վրա հսկող պ. Պրեանիշնիկօվին: Խմբի մէջ կայ երեք սօպրանօ. առաջին տ. Զարուդնայա, որը ունի փոքրիկ, բայց մշակված ձայն, երգում է վաղուց, կարծեմ հինգերորդ սեզօնն է, որ Թիֆլիսի բեմի վրա է, և այդ պատճառով բաւական ճանաչողութիւն է [illegible] սարակութեան, մանաւանդ որ վերին աստիճանի միատեսակ կերպով է խաղում: Տ. Դվօրեց բաւական ուժեղ և մշակված դրամատիկական սօպրանօ ունի, որը զուրեկան է մանաւանդ բարձր բեգիստրում: Տ. Եօղեֆօվիչ դեռ շատ երիտասարդ է և առաջին անգամն է բեմ դուրս գալիս. ունի բարձր և մի և նոյն ժամանակ զուրեկան ձայն, բայց որը դեռ այնքան մշակված չէ: Չը նայած իր առաջին անգամ բեմ դուրս գալուն, նա իրան բաւական համարձակ է պահում: Կար և չորրորդ սօպրանօ՝ տ. Ստեֆանի, որ կարելի է ասել շատերից վատ չէր, բայց նա երեք անգամ բեմ դուրս գալուց յետոյ ստիպված էր թողնել Թիֆլիս, հասարակութեան մի մասի և տեղական լրագիրների բռնած թշնամական դիրքի պատճառով: Առաջին կօնտրալտօ՝ օր. Զվիագինա, ունի ուժեղ կօնտրալտօ, որ հարթ ու հաւասար է բոլոր բեգիստրներում և շատ լաւ մշակված է. խաղում է զգացված կերպով և հասկանալով իր դերը: Պ. Մեդվեդեվ ունենալով ուժեղ տենօր, դժուարութեամբ է կարողանում նրան կառավարել: Պ. Լօդի այն երգիչներիցն է, որոնց մասին կարելի է ասել՝ ‹աւաղ փառացս անցաւորի›: Յիշում ենք, որ մի ժամանակ նա ապշեցնում էր Թիֆլիսցիներին իր գեղեցիկ ըղձայլեցուցիչ ձայնով, բայց դա անցեալին է պատկանում, իսկ այժմ նրա ձայնից մնացել են հետքեր միայն, մի բարձր նօտա չէ վերցնում նա, որ կէսում չը կտրվի: Երրորդ տենօր՝ պ. Պոխվալինսկի, բեմ է դուրս եկել միայն երկու անգամ, այն էլ հիւանդ, այնպէս որ նրա մասին որոշ ոչինչ չէ կարելի ասել: Պ. Պրեանիշնիկօվ՝ առաջին բարիտօն, չունի այնքան աջող ձայն, բայց վարպետութեամբ իշխելով այդ ձայնի վրա, ունենալով աշխոյժ և մտածված խաղ, այս երգիչը առաջնակարգ դիրքերից մէկն է բռնել ներկայ ռուս օպէրայում: Դրա հակառակն է պ. Բուխօվեցկի, որ ունենալով բարձր, ուժեղ և զուրեկան ձայն, միանգամայն չէ կարողանում կառավարել նրան և խաղն էլ չափազանցնում է: Պ. Ամֆի միջին տեղն է բռնում այդ երկուսի մէջ: Պ. պ. Լեվիցկի և Մօլչանօվսկի բաւարար բասեր են: Օրկէստրը իր գործը կատարում է բարեխղճաբար: Խօրերը հին օպէրաներում բաւական ներդաշնակ կերպով են երգում, իսկ նոր օպերայում զգացվում է ներդաշնակութեան պակասութիւնը: Փոքրիկ, 6—7 մարդուց բաղկացած պարերգ խումբը բոլորովին աչքի ընկնողներից չէ:

[illegible] յիշեցինք որ օպերաներից մի քանիսը հին բեպերտուարից են, իսկ մէկը առաջին անգամն է ներկայացնվում: Դա է Ռուբինշտէյնի ‹Фераморсъ› օպերան: Ռուսաստանում Թիֆլիսը առաջին քաղաքն է, որ իր բեմի վրա դա տեսնում է: Մի քանի խիստ ռուբինշտէյնականներ գիւրեկցիայի մէջ խնդրվաններին են վերաբերում, որ այդ օպերան մայրաքաղաքներում չերևաց. բայց աւելի հաւանական է այդ բուն օպերայի պակասութիւններին վերաբերել. բովանդակութիւն չը կայ: Հնդկաստանից մի թագաւորի աղջիկ գալիս է Բուխարայի թագաւորի հետ ամուսնանալու: Բուխարայի թագաւորը ճանապարհին երգչի դիմակի տակ մտնում է իր հարսնացուի հարսանեաց գնացքի մէջ և սիրահարեցնում է աղջկան իր վրա: Երբ հասնում են տեղ, երևում է որ Ֆերամօրս երգիչը թագաւոր է: Ահա բոլոր բովանդակութիւնը: Բովանդակութեան պակասութիւնը չէ լրացնում երաժշտութիւնը: Բացի երկու երեք կըտորներից, ինչպէս օրինակ պարերը և վերջին գործողութեան հարսանեաց մարշը, որոնց կարելի է ուրախութեամբ լսել, միւս բոլոր կտորները բաւական թոյլ են: Հազիւ թէ այս օպերան յաջողութիւն ունենայ մեզ մօտ, և այդպիսով, ապարդիւն են այն բոլոր ծախքերը, որ արած են դրա վրա:

Nemo

ԳԻՒՂԱԿԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

—

Ներկայումս Թիֆլիսի դատաստանական պալատի քրէական բաժինը Շուշիում քննում է անտառապետ Չիչինաձէի, նրա օգնական Բէգլարօվի և գործակալ Մելիք-Քարամօվի գործը: Այդ պաշտօնեաները մեղադրվում են զանազան զեղծումների մէջ: Հրաւիրված են մինչև երկու հարիւր գիւղացի, բացառապէս հայեր. բոլորը ածխագործներ, փայտահատներ են—մարդիկ, որ իրանց կեանքի կէսը անտառներում են անցկացնում:

Դատավարութեան ներկայ եղողի առաջ բացվում է հայ գիւղացու և մանաւորապէս Ղարաբաղի հայ գիւղացու հոգեկան աշխարհը. նրա մտաւոր կարողութիւնը, մանկութիւնը, նրա խելքը, բարոյական կրթութիւնը, վերջապէս նրա անօգնական երեսուն դիրքը ներկայանում են իրանց տխուր կողմերով: Ես կը բերեմ պատկերներ, որ վերցրել եմ իրականից լուսանկարի ճըշդութեամբ:

—

Երեկոյ է: Դատարանի դահլիճը լուսաւորված է մի քանի լամպաներով: Բարձր երկար սեղանի [illegible] պատի ճակատից, կախ է արած Թագաւոր Կայսեր մեծադիր ոսկեզօծ պատկերը: Նախագահի աջ կողմում նստած է դատախազը, դրանից ցած, դէպի հարաւային դուռը, գանձարանի շահերի ներկայացուցիչների տեղն է: Մեղադրվողները նստած են ձախ կողմում իրանց պաշտպանների հետ:

Հերթով կանչում են վկաներին:

Մտնում է մի գիւղացի, հասարակ կարմիր չուխայ, պատառոտած արխալուղ հագած. տրեխները նոր են: Բարձրահասակ ջլուտ մարդ է: Մեծ մորթէ փափախը դցում է յատակի վրա, դատաւորների սեղանի առաջ, ձեռքը տանում է ծնօտը բռնում: Թարգմանիչը ձեռքը վերցնել է տալիս:

—Անունդ:

—Հայրապետ Բալաեօվ:

—Ինչ գիտես. ինչպէս էիր անտառապետից փայտ կտրելու կամ ածուխ այրելու հրաման ստանում:

—Իսկի հօ՜նց: Գալիս էի, իրեք չիօվլիկ նըստած ին, փողը ինք ին ժնում, բլէթը տալիս. էն սհաթին վազ ի տամ քէնխս:

—Ինչքա՞ն փող էիր տալիս:

—Դէ հի՞ն գիտամ. ոըքան հարկն ա, տալիս ի:

—Ինչո՞վ էիր ածուխ տանում:

—Ջորաւ:

—Քանի ջորով:

—Էրկու:

—Երկու ջորու համար ինչ էիր տալիս անտառապետին:

—Դէ հի՞ն գիդամ. գիր չըմ իմանում, կիրակոս չըմ իմանում, հինչքան ասալըն, տուալ ըմ:

—Որքա՞ն ժամանակով էիր բիլէթ վերցնում:

—Ամսաւ:

—Ամիսը քանի՞ օր ես հաշւում:

—Դէ հի՞ն գիդամ, ամիս ա էլի:

—Առաջ քննիչին ինչ ես ասել այս գործի մասին:

Գիւղացին քիչ կանգ է առնում, երերվում է:

—Դէ աղա, էն վախտը խաչ չի կար, աւետարան չը կար. հինչ որ բերանս եկալ ա, ասալըմ. ամմա ըսօր բէրալըք խաչու, ըւըտըրանու. տակ դրալ. հի՞ն գիտամ:

—Հա, հիմա պէտք է ուղիղն ասես:

—Դրուստն էնա, որ գիտաս չըմ:

—Մտիցդ ընկել է:

—Դէ հի՞ն գիտամ. խաչ չիլալ, աւետարան չիլալ, ամմա դէ խօխա, ըրախայ ընիմ. հիմի հօ՜նց սօտ ասիմ: Հինչ որ հարկն ա իլալ, տվալըմ [illegible]

—Դատախազի խնդրանօք կարդացվում է այդ մարդու վկայութիւնը, որ տուել է դատաստանական քննիչին: Երևում է, որ այն ժամանակ վկան ամեն ինչ շատ լաւ իմանալիս է եղել և բոլորովին ուրիշ տեսակ է վկայել: Թարգմանիչը հասկացնում է:

—Մէտս չի, աղա՛, գիտըմ չըմ, էն վըխտին հի՞ն գիտամ, հի՞նչ ըմ ասալ. երեկանց կերած հացս մտիս չի. էն վախտը սօտ ըմ ասալ:

—Ինչո՞ւ ես սուտ ասել. այն ժամանակ աւելի լաւ միտդ կը լինէր, քան հիմա.. քննիչին ասել ես թէ ամեն մի ջորու համար ամսական 13 րուբլի 20 կոպէկ փող ես տուել:

—Դէ հի՞ն գիտամ, թա որքան ըմ տուալ:

—Իսկի մէկին չես հարցրել:

—Չէ՜, հինչ պէն ընիմ: Բլէթումը հինչքան գըրած ա, տուալ ըմ:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻ ՔԱՆԻ ՕՐ ԳԻՒՂՈՒՄ

—

Երկրորդ օրը մենք գնացինք հանգստարանը, որ մօտիկ բլրի վրա է գտնվում. այստեղ մեր ուշքը գրաւեցին երկու խաչքար իրանց հնութեամբ և քանդակներով. նրանցից մէկը կանգնած է մի հատուածակողմ (призма) պատուանդանի վրա, որի հետ միասին մօտ 2 սաժէն բարձրութիւն ունի, իսկ լայնութիւնը $1\frac{1}{2}$—2 արշին: Այս խաչքարը մեզ հիացրեց իր գեղեցկահիւս քանդակով, որ այնքան երկար ժամանակ մնալով, անեղծ էր մնացած. պատուանդանի արևմտեան երեսում կար արձանագրութիւն, բայց տառերը եղծուած էին, հազիւ կարդացվում էր ‹ի թագաւորութեան.... թվին ՉԺԸ›, որ ասել է 718. բայց թէ հայկական թէ փրկչական թիւն է, յայտնի չէ. եթէ հայկականն էլ լինի, այնու ամենայնիւ 618 տարւայ հնութիւն է: Նկարիչ պ. Բերնշտամի կարծիքով սա մի իշխանազուն օրիորդի գերեզմանաքար պէտք է լինի:

Խաչքարի պատուանդանի մէջ արևմտեան կողմից կար մի խոռոչ, ուր մարդ կարող էր պառկած կերպով կանգնել. այս խոռոչը եղել է մի ծխակատարութեան տեղ և մինչև անգամ զուցէ և պատարագի, որովհետև կար սկիհի, թասի տեղը և մի փոքրիկ սեղան:

Երկրորդ խաչքարը քիչ հեռու էր առաջինից. սրա արձանագրութիւնն նոյնպէս եղծուած էր, կարելի եղաւ կարդալ թւականը ՉԻԲ, որ է 722, ուրեմն այս երկու խաչքարերի տէրերը ժամանակակից են եղել. բայց թէ ով, ինչ տոհմից են, դրա մասին ժողովրդեան մէջ ոչինչ աւանդութիւն չը կայ:

Գերեզմանոցը պտտելուց յետոյ գնացինք եկեղեցիները մանգալու: Աշտարակում կայ չորս եկեղեցի, որից երկուսի մէջ է այժմ կատարվում ժամերգութիւնը. այս եկեղեցիներից երկուսը փոքրիկ մատուռներ են եղած մի ժամանակ, իսկ այժմ չինել են ժողովրդի կանգնելու համար առանձին տեղ:

Եկեղեցիներից մէկը—սուրբ Կարմրաւորը քանդված աւերակ է. սա մի ամրոցի կերպարանք ունի. ներքնայարկում եղել է եկեղեցին, իսկ վերնայարկում թաղստեան տեղ. առաջին ռուս-տաճկական պատերազմի ժամանակ աշտարակցիք իրանց չրջապատող թշնամիներից ծածկելով, պատսպարվում են այս եկեղեցու մէջ՝ վերնայարկում. եկեղեցու տանիքը չը կարողանալով տանել այնքան բազմութիւն, քանդվում է իր տակովն անելով մարդկանց և կանանց մի սոսկալի բազմութիւն: Սրա պատերի մէջ երևում են բազմաթիւ մեծ և փոքր գնդակների տեղեր. ոչինչ արձանագրութիւն չը կայ: Այժմ այդ եկեղեցին իր դրացի ընտանիքին ծառայում է որպէս յարդ լցնելու տեղ:

Սուրբ Աստուածածին եկեղեցում մեզ ցոյց տըւին մի գրչագիր աւետարան, որ 120 տարեկան էր. այս աւետարանը դրված էր խորանի մէջ մաքուր թաշկինակով փաթաթած և ամփոփված մի արկղի մէջ. ինչպէս երևում է աւետարանը առաջ անխնամ թողված է եղել, որովհետև խոնաւութիւնից շատ թերթեր իրանց գոյնը փոխել էին, իսկ Ղուկասու աւետարանի սկզբից մի քանի թերթ պակաս էր, որը, ինչպէս երեսաց նըրանց զարմացումից, տեղացին քահանաները չը գիտէին: Էհ, մեր ի՞նչ գործն ենք մենք խմանում....

Աշտարակեցի մեր ընկերները առաջարկեցին մեզ գնալ առուի թումբը՝ տախտակակապ այրերը տեսնելու: Այս առուի թումբ կոչուածը Քասախից վերցրած մի մեծ առու է, որով ռռոգվում են Աշտարակի բոլոր այգիները. առուն չինելու ժամանակ ապառաժներն արգելք են եղել, բայց աշխատաւոր ձեռքերը ծակելով ջուրն անց են կացրել. այսպիսի ‹ծակ քարեր› երեքն են, բայց ամենից նշանաւորն էր մէկը, որ մօտ 10—15 սաժէն երկարութիւն ունէր:

Այս առուի աջ կողմում բարձրանում է սեպաձև ժայռ, որի մէջ 5—6 սաժէն բարձրութեան վրա երևում են մեծ և փոքր խոռոչներ, որոնք ներքնանցքով միացած են միմեանց հետ. այս այրերի, որ մօտ 40 սաժէն երկարութիւն ունեն, մէկ կողմում կայ մի փոքրիկ մատուռ, կիսախարխուլ դրութեամբ, իսկ միւս ծայրում բացվում է մի այրի բերան, ուր երևում են այժմ երկու ամրացած տախտակներ և մի կիսով չափ քաշընկած ճախարակ: Տեղացիներից շատերը փորձել են բարձրանալ, բայց չէ աջողվել, որովհետև տախտակները փտած են լինում և ճախարակի մի ծայրը պոկվում է:

Այս այրերի մասին որոշ աւանդութիւն չը կայ, թէ երբ է չինված, միայն ասում են մի ինչ որ պատերազմ է եղել, մարդիկ այդտեղ պատսպարան են գտել, ունենալով իրանց հոգեկան մխիթարութեան համար մի եկեղեցի: Այրերի մուտքը հաւանական է որ լինի տախտակակապ այրի բացուածքը, որի ճախարակով մարդիկ իջել են ձորից ջուր վերցնելու:

Աշտարակից դէպի հիւսիս-արևելք Քասախ գետի ձորի աջ ափին գտնվում է Ցամաքաձոր գիւղը, որ իր անունն ստացել է այստեղ գտնված Յովհաննու վանքից. սա չինված է ձորի վրա.

—Բիլէթումը փող չի գրուած:

—Դէ հէնց անիմ, խէ՞ չըն գրալ:

—Ախր ինչպէս ես ասում թէ բիլեթի մէջ գրածն իմ տուել, երբ այդտեղ փողի անուն չը կայ:

—Աղա, եանի քանի անգամ կասեմ, գիտում չըմ ըլէ.... Ջօուս ընկու ըս թա գիտում ըս:

Թարգմանը լաւ չէ լսում, հարցնում է.

—Ի՞նչ ասացիր. բարձր ասա:

—Բօ. ատա քը մատաղ, ըհա օղըմըս ճղղամ էն հլէւուրին վիսըընիմ (ցոյց է տալիս նախագահին: Բարձր): Գիտում չըմ, էն Աստուծը խաբար չըմ:

Վկային արձակում են, դատախազը ու փաստաբանը սկսում են խօսել:

Կանչում են հետեւեալ վկային:

Ներս է մտնում մոխրագոյն կալիս չալէ կարճլիկ չուխան հագած գիւղացին. գլուխը ծածկած է չթի թասակով (ֆէսի նման), փափախը զցում է յատակի վրա, ոտները կէս արշին միմեանցից հեռու դրած կանգնում է:

—Անո՞ւնդ:

—Աղաջան Բաղդասարօվ, պատասխանում է թ ա ն ձ ր բ ա ս ո վ:

—Քանի՞ տարեկան ես:

—Աղա, քիզ մատաղ, դէ Ես տէր (տէրտէր) չըմ որ գիտամ թա քանի տըրեկան ըմ:

Պատմել են տալիս, պատմում է.

—Իրեք չընօվնիկ կար, նի մտի, փողը դրի ստոլին վրան, բըլէթ առի:

—Որքա՞ն փող տուիր:

—Տոնիրեք մանէթ մին աբասի:

—Մենա՞կ էիր ածուխ բերում: Քանի՞ ջորի ունէիր:

—Մենակ ի, հա. երկու ջորի ունի:

—Ժամանակը ո՞րքան էր:

—Մին ամիս:

—Այսինքն քանի՞ օր:

—Էդ գիտաս չըմ, աղա:

—Փոքր բիլէթ էին տուել քեզ, թէ մեծ:

—Բըլէթ ար ըը՞հ. հօւր մէտն ա:

Ցոյց են տալիս տոմսակները, հարցնում են՝ սրանցից ո՞րն էր:

—Ա. ես քը մատաղ, ախր հի՞նչ ըմ գիտաս.

Թարգմանիչը թարգմանում է. «Говоритъ», я скотина человѣкъ, почемъ знаю?....

—Լաւ, հիմա կարո՞ղ ես ճանաչել թէ ով էր քեզ բիլէթ տուողը:

—Դէ հին գիտամ:

—Նայիր, տես սրանցից որն է:—Ցոյց են տալիս մեղադրվողներին: Վկան դէմքը ուղղած է դէպի թարգմանիչը:

—Նայի՛ր:

—Դէ հի՞նչ եչիմ (նայեմ):

Նա վախկոտութեամբ գլուխը շարժում է դէպի մեղադրվողների կողմը, աչքի տակով մի խիստ կարճ հայեացք է զցում և մի անինթարթում էլի առաջվայ դիրքն է ընդունում, նայում է թարգմանչի երեսին:

—Ճանաչեցի՞ր:

—Չէ, դէ հինչ ճընանչիմ:

Մինչև թարգմանչի թարգմանելը վկան խօսում է.

—Ավանէս-բէկին ճընանչում ըմ:

—Անտառապետին էլ ճանաչում ես:

—Դէ նաս ըլի, մեր քօնա աղան:

Եւ վկան շարունակելով թարգմանչի երեսին նայել, ձեռքը հաղիւ նկատելի կերպով մեկնում է դէպի պ. Զիչինաձէն:

—Վի, հէնէ Խվան-բէկն էլ... աւելացնում է յանկարծ վկան:

Հանդիսականները ծիծաղում են: Վկային դուրս են տանում:

Ուրիշն է գալիս. մէջքի վրա, չուխայի տակով կապած է իրանց տանից վերցրած կլոր հացը: Խօսում է շատ շուտ: Փաստաբանը յայտնում է, որ այդ վկան մի օր քննիչին վկայութիւն է տուել իր կողմից, միւս օրը եկել է վկայութիւն տուել իր եղբօր կողմից:

—Դէ հէնց անիմ, պատասխանում է վկան.— ինձանոյ հրցրին, գնացի չէնը, քոխան, բէկերը կուէս ըրին նըհէտա, ինձ մին էլ ետ գրկեցին, եկէ Գ.ալան (Շուշի) իմ աղբօր թրափան (կողմից) խօսեցէ:

—Ուրեմն համ քո տեղ ես խօսել, համ քո եղբօր տեղ:

—Չէ աղա, խռի չոր, կաց նաղլ անիմ, տես. եկալ ի թա խօսիմ, սլէտչին ճընանչից, դուս ըբաւ, թողից վուչ որ խօսիմ:

Գործից յայտնվում է, որ վկայի եղբօրը յետոյ կանչել են և առանձին հարցրել:

—Բայց ինչու այն ժամանակը ուրիշ կերպ ես խօսել:

—Դէ հին գիտամ, աղա. հիմի որ էսքան մարդ ըստեղ նստալ ըք, գիրըմ ըք, գի՞տըմ ըմ թա հինչ ըք գրում. բալքա դուք էլ ըք ուրիշ բան գրում:

Շատ վկաներ խոստովանում են թէ քննիչի մօտ իրանք սուտ են խօսել. չար լեզուները ասում են թէ հիմա են սուտ խօսում: Ի՞նչ էք կարծում, նման չեն սրանք այն երեխաներին, որոնք միամտութեամբ կրակը ձեռք են առնում, դէպի բերանները տանում....

Եւ այսպիսի մարդիկներին փաստաբաններից մէկը, մի տաք պարոն (ինքն էլ հայ) դ ո ւ լ ո ւ ս, ժալէնի անուանեց:

Խարաբաղցաբար յարգելի նախագահը մի ծանր նկատողութիւն արաւ, որ չը համարձակվի այդպէս անուններ տալ:

Դատը շարունակվում է:

Լէօ

ՆԱՄԱԿ ՕՐԴՈՒԲԱԹԻՑ

Սեպտեմբերի 10-ին

Օգոստոսի վերջերում Օրդուբաթի մէջ պատահած հրդեհի լուրը արդէն յայտնի է: Այժմ հարկաւոր եմ համարում հաղորդել քանի մի մանրամասնութիւններ այդ մեծ հրդեհի մասին, որ միանգամայն տակնուվրա է արել Օրդուբաթի թուրք ազգաբնակութեան կեանքը: Նախ պէտք է գիտենալ, որ ինչպէս Նախիջևանում, այնպէս էլ Օրդուբաթում բոլոր խանութները տեղաւորված են այսպէս կոչված. չ ա ր ս ու ն ե ր ու մ, որոնք ներկայացնում են միմեանց կպած խանութների շարքեր, միմեանց շատ մօտիկ, և վերևից էլ ծածկված: Շինութիւնների մեծ մասը փայտից է: Այդ Չարսուների մէջ մտնողը շատ հեշտութեամբ կարող է համոզվել, որ մի ամենափոքրիկ կրակն անգամ կարող է մի քանի ժամում լափել հարիւրաւոր խանութներ, որոնք այնքան մօտիկ և սեղմված են միմեանց, որ կարծէք կազմում են մի միութիւն միայն: Եւ գլխաւորը այն է, որ այդ չարսուների մէջ տեղաւորվում են և մանրավաճառներ, և չթավաճառներ, և հացթուխներ, և մրգավաճառներ: Օրդուբաթի վաճառականութիւնը այդ չարսուների մէջն էր, և այդ պատճառով չարսուների այրվելով վերջացել է ամբողջ վաճառականութիւնը համարեա: Այրվելու պատճառը պատահական է: Հրդեհը սկսել է մի չ այ չ ու (թէյավաճառի) դ ու ք ա ն ի ց. անզգոյշ չայչին կրակը ածել է ածուխի վրա, ածուխը վառվել է, դրանից վառվել է և հարևան դուքանի նաւթը և նաւթի բռնկելով, բռնկվել են և հարևան մի քանի խանութները, և ապա մի քանի րօպէի մէջ հրդեհը սկսել է լափել աջ և ձախ, և մի քանի ժամի մէջ, գիշերը, ներկայութեամբ յուսահատ ազգաբնակութեան և տեղական իշխանութեան ներկայացուցիչների, մի քանի կարգ չարսուները զոհվեցին կատաղի կրակին, որից համարեա ոչինչ ազատել կարելի չեղաւ: Իմ ձեռքի տակ առ այժմ չը կան պաշտօնական ճիշտ տեղեկութիւններ, բայց որքան յայտնի է, այրվել են մինչև 108 խանութներ, որոնք պատկանում էին թուրքերին: Վնասը հասնում է չորս հարիւր հազարի, իսկ թուրքերի ասելով, այդ վնասը կէս միլիոնից էլ անցնում է: Օրդուբաթի վաճառաստան այս կենտրոնը այժմ ներկայացնում է աւերակների մի կոյտ, որի վրա ամեն օր ողբում են յուսահատ խանութպանները: Շատ չատերը կատարելապէս աղքատացել են: Ոմանք կամեցան նոր խանութներ շինել, իրանց առևտուրը շարունակելու համար, բայց նրանց այդ թոյլ չը տուեցին, որովհետև այստեղ նահանգապետի գալուն են սպասում, որը պէտք է մի յատակագիծ տայ վաճառատան շինութեան համար: Գաւառական այդ ողորմելի քաղաքը այդ պատճառով դեռ շարունակում է աւերակների կոյտերի տեսքով լինել, որոնց մի քանի ողորմելի փորվածների մէջ թուրք մանրավաճառը կրկին սկսել է մատակարարել իր մ ու շ տ ա ր ի ն ե ր ի ն հաց և միրգ: Ներկայումս մի հարց է միայն զբաղեցնում օրդուբաթցիներին և Օրդուբաթի հարևան տեղերի բնակիչներին.—Ի՞նչ պէտք է անեն այնքան պարապ մնացած ձեռքերը, ի՞նչ պէտք է անեն այդ հարիւրաւոր մարդիկը, որոնք մինչև այժմ նստած իրանց փոքրիկ խանութներում, իրանց համար մի գործ էին գտել, և այդ պատճառով մասամբ հեռու էին մնում շրջմոլիկ և անպիտան կեանք վարելուց:

***

ՆԱՄԱԿ ՆՈՒԽՈՒՑ

Սեպտեմբերի 16-ին

Տեղիցս արտահանվող ձեռագործներից գլխաւոր տեղը բռնում են ասեղնագործ իրեղէնները: Աւելի քան վաթսուն տարի է, որ ասեղնագործութիւնը, իբրև արհեստ, գոյութիւն ունի այստեղ: Այսօր 20-ի չափ խանութ յատուկ այդ գործովն են պարապվում: Պարապվողները տեղացի պարսիկներ են:

Իւրաքանչիւր վարպետ ունի 3—5 օգնականներ, որոնցից իւրաքանչիւրին սովորաբար վճարում են տարեկան 20—80 ր.: Կան և այդպիսի օգնականներ, որոնք շարունակ չեն բռնում, այլ բռնում են տարվայ որոշ եղանակներին՝ գլխաւորապէս ձմեռը, և որոնք իւրաքանչիւր կտոր ասեղնագործելու համար, առանձին վճարով են պայմանաւորվում: Համարեա ամեն տեսակ կտորի վրա ասեղնագործել կարողանում են՝ մահուդի, չալեղէնների, մետաքսեղէնների, ատլասի, քաթանի և այլն:

Ընդհանրապէս մահուդեղէնների վրա են գործում: Գլխաւոր տեղը բռնում են սեղանի ծածկոցները, բարձի, մութաքայի և կօշիկների երեսները: Օրինակները իրանք են գծագրում, յաճախ նաև ընդօրինակում են զանազան նկարների օրինակներից: Գծագրված թղթի ձևը կտորների վրա վերցնելու համար, նախ գծերը ծակծկոտում են և ապա կտորի վրա դնելով՝ կաւիճի փոշիով չփում: Բոլոր վարպետների գործը սահմանափակվում է պատուէրներով: Երեք վարպետ միմիայն կարողանում են, առանց կողմնակի օգնութեան, ինքնագլուխ առևտուր անել. մնացեալները շարունակ պատուէրներ են պատրաստում:

Պատուէր տուողները տեղացի երկու հայ առևտրականներ են, որոնք ուղարկում են Թիֆլիս, Պետերբուրգ, Վարշաւա, Օդէսա և ուրիշ տօնավաճառներ: Պատուէրների պայմանները զանազան են: Բացի շարունակ կրկնվող գործերից, իւրաքանչիւր նոր գործի համար առանձին գին է սահմանվում:

Պատուէրների համար տարեկան այդ երկու առևտրականներից վճարվում է մօտաւորապէս 7,000 րուբլի, իսկ դոցա ձեռքով տեղի ունեցած առևտուրը սահմանափակվում է միջին թւով 10,000—12,000 ր.: Պատուէր տուողները տալիս են միմիայն կտորը, գործի մետաքսեայ թելերը վարպետները իրանք իրանցից են գործածում, և այս իսկ պատճառով էլ պատուէրների գները մետաքսի արժէքի հետ շարունակ տատանման մէջ են լինում. մետաքսը թանգանալուց՝ բարձրանում է պատուէրի գինը—և ընդհակառակը:

Նահապետական պարզ գործիքների շնորհիւ, գործը շատ դանդաղ կերպով է ընթանում: 2 արշին լայնութեամբ սեղանի ծածկոցը, ամենահասարակ ծաղիկներով, 10 օրվայ ընթացքում է պատրաստվում, և արժում է 5 ր. 20 կ.: Իսկ ամենալաւ ծածկոցը, նոյնպէս 2 արշին լայնութեամբ, պատրաստվում է մի ամսվայ ընթացքում և արժում է 15—20 ր.:

Բարձի երեսներից ամենահասարակը, 13 վեր-

երբ մտնում ես վանքին, նա երևում է խարխուլ, կիսակործան, հասարակ և անշուք, բայց երբ ներս ես մտնում՝ հիանում ես սրա ճարտարապետութեամբ: Վանքն ունի երեք բաժանմունք. գաւիթ, որ մի մեծ, կամարակապ շինութիւն է, բայց այժմ կամարը քանդված է, այստեղից արևելեան պատի միջից մի դուռն տանում է դէպի սեղանը, իսկ այդ դռնից քիչ հեռու ձախ կողմում մի առանձին դուռը տանում է դէպի խորանը, ուր այժմ կատարվում է ժամերգութիւնը, սեղանը խարխուլ լինելու պատճառով: Այստեղ կան գեր. Ներսէս վարդապետի նկարները. եթէ գեղարուեստական աչքով նայենք այս նկարների վրա, նրանց գոյների բաղադրութեան, ստուերի և նկարված դէմքի մէջ շատ պակասութիւն կը գտնենք, բայց բաւական յաջող է, եթէ ի նկատի ունենանք, որ հ. Ներսէսը (Փարպիի նախկին քահանան) մի խուլ անկիւնում ինքնախնամութեամբ հասել է այդ աստիճան նկարչութեան ինչ և ինչ, թղթինք այդ. Յովհաննու վանքում այն նկարները այնքան ուշք չեն գրաւում, այստեղ քո ուշքը գրաւում են խաչքարերը, բազմաթիւ քանդակներ, հին-ասորական փորագրութիւններ, մի խօսքով վանքը գեղեցկանում է իր ինքնուրոյն ճարտարապետութեամբ:

Վանքի յատակից առանձին մի անցք գնում է դէպի Քասախ գետը:

Տան և եօթներորդ դարում եղել է այս վանքում բազմաթիւ անդամներով միաբանութիւն, իսկ այժմ միանգամայն աւերակ է և նայողի վրա տխուր տպաւորութիւն է թողնում:

Յովհաննու վանքից $5^1/_2$ վերստ դէպի հիւսիս մի բլրի վրա գտնվում է Սաղմոսավանքը. սրա ճարտարապետութիւնը նման է Յովհաննու վանքին, բայց աւելի նոր է երևում. այստեղ նոյնպէս եղել է ժամանակով միաբանութիւն, բայց այժմ չը կայ:

Ընթերցողներից շատերը լսած կը լինեն Փարպիի ս. Գրիգորի կատարած անդեղ բժշկութիւնները, աւելորդ չէր լինի այդ մասին մի քանի խօսք ասել:

Փարպին Աշտարակից 3—4 վերստ դէպի հիւսիս-արևմուտք է ընկնում. սա Ղազար Փարպեցու՝ մեր մատենագրի՝ ծննդավայրն է, ամբողջապէս բնակեցրած է հայերով:

Սուրբ Գրիգորի եկեղեցին գտնվում է այդ գիւղի մէջ. մի անշուք մատուռ է փոքրիկ գաւթով, նորա ոչինչ գեղեցկութիւն, ոչինչ զարդարանք չէ տեսել. դրան աջ կողմում գտնվում է ս. Գրիգորի գերեզմանը, վրան կիսատ «Հոգու կտոր» փռած:

Մեր այնտեղ եղած ժամանակ եկաւ մի գաղթականցի հայ, որին կծել էր կատաղած շունը. նա այդ ամբողջ տարածութիւնը եկել էր անխօս «կէմը» *) մէջքին փաթթած: Կէմը ձգեց եկեղեցու դրան առաջ, երեք անգամ պտտեց եկեղեցու շուրջը, յետոյ ներս մտաւ, ծնրադրութեամբ համբուրեց ս. Գրիգորի գերեզմանը, մի զոյգ մոմ վառեց և տէր Հօր պատուէրով գերեզմանաքարի մի անկիւնում գտնված փոսից առաւ մի պտղունց հող ու ձգեց բերանը, դուրս եկաւ, նա արդէն բժշկված էր, ուրախ ուրախ վերադարձաւ տուն:

Բաղդաւոր է մեր ժողովուրդը, որ կարօտ չէ Պաստէօրի վարդապետութեան (միայն մեր մէջ մնայ, վտանգաւոր խածուածներին, որոնց վրա թոյնը ներգործել է, օգնութեան չէ հասնում ս. Գրիգորը:)

Մենք գիւղի ծխատէր քահանային հարցրինք թէ Գրիգոր Լուսաւորչի ո՞ր մասունքն է ամփոփված այստեղ, նա պատասխանեց որ այս Լուսաւորչի մասունքը չէ, այլ եղել է մի այլ Գրիգոր, քարոզիչ Հռիփսիմեան, որի պատմութիւնը մասամբ յիշում են, մի ժամանակ իրանց ծնողի մահմեդականները մի կատաղած շուն են ներս թողնում եկեղեցում ժողոված խուռն բազմութեան մէջ. խառնաշփոթութեան ժամանակ պատարագիչը յետ է դառնում, խաչակնքում է, աստուածային զօրութեամբ խածուած մարդիկ առողջանում են, իսկ շունը սատկում է: Իր մահից յետոյ նա սուրբերի շարքն է դասվում և նրա շիրիմն անգամ պահում է խածուածներին բժշկելու զօրութիւնը:

Սուրբ Գրիգորի մատուռից քիչ հեռու կայ մի թուփ, որի ճիւղերի վրա փաթթված են բազմաթիւ գոյնզգոյն շորի կտորներ: Այս կտորները պոկված են էրոցք ունեցող մարդկանց հագուստից, որոնք բերում են այդ ծառի մօտ ձեռք ու ոտքերն ջուր ածելու: Շորի կտորը փաթթելով ճիւղերին, հաւատացած են որ «ցաւն ու չարը» հիւանդից անցնում է դէպի ծառը:

Փարպիից $^1/_4$ ժամուան ճանապարհ հեռու գտնվում է Թաղեայ կոչված Թուրքի գիւղը, որ մօտ 120 տուն են. այստեղ նստում է Զանգի փոխանորդը, որ ամսական 30 րուբլ ռոճիկ է ստանում ապրելուն: Թաղեան յայտնի է իր սառնորակ աղբիւրներով, որից օգտում են ներքև գտնված հայ գիւղերը: Շատ անգամ Թաղեայց ջուր չեն թողնում իջնել ցած և այսպիսով վնասում են հայ գիւղացիներին:

(Կը շարունակուի)

*) Կէմ կոչվում է քարով խոսով հիւսուած սպառէք, որ գիւղացիք ամբարակ գործ են ածում խոտը կալերը. կէմը փաթթում են կամ գլխին կամ մէջքին և այդ նշան է, որ կատաղած շուն է կպել նրան, ուրեմն պէտք է չը խօսեցնել:

չոկանոց, պատրաստվում է 3—6 օրվայ ընթացքում, արժում է 1 ր. 30 կ.—2 ր., ամենալաւ բարձի երեսը նոյն մեծութեամբ, պատրաստվում է 7—8 օրվայ միջոցում և արժում է 4 ր. 50 կ.—6 ր.: Քաթանեղէնների վրա, որ անհամեմատ դժուար է կարվում, ստեղնագործում են գլխաւորապէս հաշիւներ:

Սոյն ասեղնագործ իրեղէնների առևտրի հետ զուգընթանում է նաև զանազան ժապաւէնների, փնջերի, սաչախների և այլ հիւսուածքների առևտուրը: 10—12 խանութ այս հիւսուածքներով և մանուածքներով են պարապվում: Գոյնզգոյն մանվածքները ու հիւսուածքները լինում են և մետաքսից, և բամբակից, և բրդից: Վաճառվում են մըսխալով: Մետաքսից հիւսուածքների մսխալը վաճառվում է 9 կ., բամբակեղէններինը՝ 2—3 կ., կաղից պատրաստածը՝ 5 կ.: Փնջերը հատով են վաճառվում: Ամենից մեծ մետաքսեայ փունջը վաճառվում է 20 կ., ամենից փոքրը և ցածրը՝ 5 կ., իսկ բամբակեղէններից պատրաստածը՝ 2—3 կ.: Այս առևտրի ամենալաւ ժամանակը լինում է յունիս, յուլիս, հոկտեմբեր և նոյեմբեր ամիսներում, երբ լեզգիները չալեր են բերում ծախելու: Իւրաքանչիւր խանութ տարեկան, միջին թւով, 600—700 ր. առևտուր է անում: Այսպէս թէ այնպէս, այսօր նահապետական տեխնիկայով ընթացող այս ձեռագործութիւնները ունեն, թէև սահմանափակ ձևով, իրանց որոշեալ պահանջը. պահանջի սահմանը զգալի կերպով լայնանում է. այս առևտուրով պարապողների թիւը կրկնապատկվում է: Ցեմին գերձակը անգամ չէ դադարում պատուէրներ տալուց....

Տեսնելով պահանջի օրից օր աճելը, տեղիս երկսեռ դպրոցների հոգաբարձութիւնը, ինչպէս լսվում է, մտադիր է ձեռագործութեան դասերի շարքում աւանդել տալ և այդ ձեռագործութիւնը, ի հարկէ, նախօրէն յարմարեցնելով ընդունված դաստիարակութեան եղանակին: Աւելի քան համակրելի է հոգաբարձութեան այդ մտադրութիւնը, եթէ միայն մտադրութիւն չը մնայ.... Եթէ ոչ բոլորովին, գոնէ մասամբ մեզ մխիթարված պիտի համարենք, որ հոգաբարձութիւնը վերջապէս բարեհաճում է խորհելու այնպիսի միջոցների մասին, որոնք կրթական բնաւորութիւն ունենալուց զատ՝ ապագայի վերաբերեալ պիտի ունենան նաև նիւթապէս ապահովացնող բնաւորութիւն:

Ն. Գ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Кавказъ» լրագիրը հաղորդում է, որ արդարադատութեան մինիստրը, տայնի-սօվետնիկ Ն. Ա. Մանասէին, սեպտեմբերի 19-ին ուղևորվեց Բաթում: Այնտեղից մինիստրը դիտաւորութիւն ունի վերադառնալ Քութայիս, այդ քաղաքի դատաստանական հիմնարկութիւնները քննելու համար, այնուհետև Թիֆլիսի վրայով կուղևորվի Գանձակ, Երևան և Բագու:

—

«Արձագանք» շաբաթաթերթին գրում են հետևեալը Բագուից: «Այստեղի հայ հասարակութեան մի մասը որոշել է ամենայն կերպ օգնել «Մշակ» լրագրին, որ նա առաջիկայ տարուանից, եթէ ոչ ամեն օր, գոնէ շաբաթական հինգ կամ չորս անգամ հրատարակվի:» Շաբաթաթերթը իր կողմից մեծ համակրութեամբ է վերաբերվում դէպի այս լուրը և ցանկանում է որ բագուեցիների մտադրութիւնն իրականանայ:

—

ՂՈՒԲԱՅԻ հայոց եկեղեցական-ծխական միդասեան դպրոցի մէջ, ինչպէս մեզ գրում են այդ քաղաքից, ուսումը արդէն սկսվել է սեպտեմբերի 16-ից: Այժմ դպրոցի աշակերտների թիւը հասնում է 60 հոգու:

—

ՂՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են որ այդ քաղաքում սեպտեմբերի 10-ից սկսվեցաւ թուրքերի շախ-սէյ-վախսէյ անունով տօնը: Սեպտեմբերի 16-ից ֆանատիկոս մուսուլմանները սկսեցին իրանց մարմինը շղթաներով ծեծել և գլխները սրերով կտրատել:

—

Մենք լսում ենք որ ԹԻՖԼԻՍԻ Առևտրական ժողովարանը դիտաւորութիւն ունի սեպտեմբերի 26-ին, մեր աշխարհահռչակ Այվազօվսկու յիսնամեայ յոբելեանի օրը, մի շքեղ տօնախմբութիւն սարքել ժողովարանի դահլիճներում: Ժողովարանում հանդէս կը դրվեն Այվազօվսկու իսկական նկարները. նկարչի կենդանագիրը և կիսարձանը զարդարված կը լինեն կանաչով և ծաղիկներով, դահլիճներում կը նուագի օրկէստրը և ժողովարանի անդամներից մէկը մի քանի խօսք կասի, բացատրելով Այվազօվսկու գործունէութեան նշանակութիւնը: Այնուհետև կը լինի պարահանդէս: Ժողովարանի դահլիճների զարդարելը յանձն է առել նկարիչ-ֆոտոգրաֆ պ. Ցիլիպօվիչ: Տօնախմբութեան ժամանակ ժողովարանը կուղարկի իր կողմից մի շնորհաւորական հեռագիր Այվազօվսկուն:

—

Այն դատաստանական գործը, որի մասին գըրում է այս համարում պ. Լէօ, վերջացաւ, ինչպէս հեռագրում են Շուշուց «Нов. Обозр.» լրագրին, հետևեալ վճռով՝ «նախկին ատաւապետ Չիչինաձէ, կոնդուկտոր Բեգլեարով և գրագիր Մելիք-Քեարամով մեղաւոր են ճանաչված վատնման և կեղծման մէջ և դատապարտված են աքսորման Տօմսկի նահանգը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՊԱՐՏՔԵՐԸ

«Новое Время» լրագրում կարդում ենք հետևեալը: Մի քանի ժամանակից սկսած գերմանական մամուլը առանձին եռանդով զբաղվում է Էրզրումի խնդրով: Բերլինի մի քանի լրագիրներ կարծես ցանկանում են ճնշում գործ դնել Բ. Դրան վրա, ասելով որ եթէ այդ վերջինը ռուսաց ցանկութիւններին դէմ կը լինի բուլղարական խնդրում, Ռուսաստանը կարող է «աւելի պահանջող պարտատէր» լինել և փողի փոխանակ, որ Թիւրքիան չունի, գրաւել Էրզրումը և Տրապիզօնը: Այդ միտքը, որպէս յայտնի է, նորերումս յայտնեց «National Zeitung» լրագիրը: Մնացած լրագիրները, խօսելով մի և նոյն հարցի մասին, կարծես թէ խրախուսում են Բ. Դրանը չը կատարել Ռուսաստանի ցանկութիւնները, մինչև անգամ եթէ Ռուսաստանը կը սկսի սպառնալ, որ կը գրաւէ վերոյիշեալ քաղաքները, որովհետև այդ սպառնալիքը Ռուսաստանը չի իրագործի: Այդ միտքն է յայտնում «Vossische Zeitung» լրագիրը «Էրզրում և Թիւրքիայի պատերազմական կօնտրիբուցիա» վերնագրով յօդուածում, որ իբր թէ գրված է դիպլօմատիական աղբիւրից ստացված տեղեկութիւնների հիման վրա: Լրագիրը ասում է, թէ որովհետև Եւրօպայում և Ասիայում Թիւրքիայի սահմաններին վերաբերեալ բոլոր վիճելի հարցերը վճռել է Բերլինի կօնգրէսը,—այդ պատճառով Ռուսաստանը չէ կարող Թիւրքաց հողի որ և է մի մասը գրաւել: Բացի դրանից Բ. Դուռը կարող է մատնացոյց անել 1879 թւի փետրվարի 9-ի պայմանագրի վրա կօնտրիբուցիան չը վճարելու և մի և նոյն ժամանակ Ռուսաստանին առիթ չը տալու համար գրաւել Էրզրումը և Տրապիզօնը: Բանը նրանումն է, որ վերոյիշեալ ռուս-թիւրքական պայմանագրում Անգլիայի դրդմամբ մտցրած է մի յօդուած, որի զօրութեամբ Թիւրքիայի ֆինանսների կանօնաւորման դէպքում, Բ. Դրան նախկին պարտատէրերը պէտք է Ռուսաստանից առաջ ստանան իրանց փողերը, որովհետև Ռուսաստանը ամենանոր պարտատէրերից մէկն է: Այդ պատճառով, որպէս դատում է «Vossische Zeitung» լրագրի սօփեստը, Բ. Դուռը, մինչև որ չի վճարի իր նախկին պարտքերը, կարող է և չը վճարել Ռուսաստանի պարտքը, իսկ Ռուսաստանը ոչինչ իրաւունք չունի փողի հաշւում գրաւել Էրզրումը: Եթէ սպասում են Բ. Դրան ուրիշ պարտատէրերը, կարող է սպասել և Ռուսաստանը:

Այդ և դրա նման սպառնալիքները երևի յայտնի ներգործութիւն են անում Կ. Պօլսում, որովհետև Բ. Դուռը, չը նայելով իր ֆինանսների յուսահատ դրութեանը, նորից եռանդով զինւորվում է և մինչև անգամ փող է ճարել արտասահմանի զինագործարաններին ուղարկելու համար, որտեղ պատուիրել է մազաղինային հրացաններ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Վիեննայից հեռագրում են «Temps» լրագրին, որ իբր թէ կոմս Կալնօկին Ֆրիդրիխսրուէում աջողվեցաւ խօսք առնել իշխան Բիսմարկից, որ Գերմանիան թոյլ չի տայ Ռուսաստանին զինքով միջամտել բուլղարական գործերի մէջ:

—«Րէյտէրի» գործակալութեանը սեպտեմբերի 10 (22)-ից հաղորդում են. «Երէկ Բ. Դուռը ուղարկեց ռուսաց կառավարութեանը բուլղարական հարցին վերաբերեալ մի յայտագիր, որի միտքը այս է. «Մի քանի տէրութիւնների տրամադրութիւնը այնպէս է որ անհաւատալի է դառնում կարծել, թէ ռուսաց առաջարկութիւնները կընդունվին: Այս պատճառով Բ. Դուռը աւելորդ չէ գտնում նոր բանակցութիւններ սկսել Ռուսաստանի հետ և նրա հետ միասին մշակել նոր համաձայնութիւն, որին կարող լինէին հաճութիւն ցոյց տալ բոլոր միւս պետութիւնները:»

—Իտալական ազգային լուսաւորութեան մինիստրը պաշտօնազուրկ արեց Մեսսինայի բժշկական ֆակուլտէտի չորս պրօֆէսօրներին և մի դոցենտին այն պատճառով, որ նրանք դուրս գնացին Մեսսինայից, երբ այնտեղ երևաց խօլէրան:

—Լօնդօնից հեռագրում են «Presse» լրագրին: Կայիրօից ստացած տեղեկութիւններին նայած երևում է, որ իտալացիների դէմ ուղարկված են Մասսօվա զօրքերի երկու զօրաբաժիններ, որոնցից մէկի սպաները եւրօպացիներ են: Նեգոսը ուղարկել է դեսպաններ Պետերբուրգ, խնդրելու Ռուսաստանից օգնութիւն Իտալիայի դէմ:

—Այստեղ ստացած լրագիրների վերջին համարները լցրած են մանրամասնութիւններով ֆրանսո-գերմանական սահմանի վրա պատահած սպանութիւնների մասին: Ֆրանսիական թէ հանրապետական և թէ միապետական մամուլը յայտնում է, որ սահմանային յարաբերութիւնները անտանելի սուր կերպարանք են ստացել և պահանջում է բաւարարութիւն Ֆրանսիական հողի վրա ֆրանսիական քաղաքացիների սպանութեան համար: Հանգամանքների տարօրինակ բերմամբ «France» լրագրում տպած է հետևեալ հետաքրքիր հեռագիրը Բերլինից. «Սահմանի վրա գտնվող ոստիկանական հիմնարկութիւններին ուղարկված են բազմաթիւ հրամանագրեր ձերբակալելու ֆրանսիացիներին, որոնք ապրում են սահմանակից բնակատեղերում: Նրանց նշանները հաղորդված են գաղտնի ոստիկանութեան գործակալներին: Այս վերջիններին հրամանագրված է խաբելով հրաւիրել դէպի գերմանական հողը այն անձանց, որոնց ձերբակալութիւնը պահանջում են գերմանական կառավարութեան շահերը: Տեղեկութիւնները, որոնց մենք առ այժմ ստիպված ենք գաղտնի պահել, աւելացնում է լրագիրը, առիթ են տալիս մեզ խորհուրդ տալ զգոյշ լինել ամենքին, որոնք ապրում են գերմանական սահմանի մօտ: Գերմանական գործարանատէրերը համաձայնութիւն են կայացրել ոստիկանութեան հետ մի քանի անձանց խաբելով սահմանից անցկացնելու համար:»

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լեհ-աւստրիական արիստօկրատիայի ամենաաչքի ընկնող ներկայացուցիչներից մէկը, կոմս Յօսէփ Պօտօցկի (Գալիցիայի նախկին փոխարքայի որդին, որը այժմ աւստրիական պետական ծառայութեան մէջ է գտնվում), ցանկանալով ռուսաց հպատակութիւնը ընդունել, որպէս զի հնարաւորութիւն ունենայ պահել Պօտօցկիների ցեղին պատկանող այն ահագին կալուածները, որոնք գտնվում են Ռուսաստանի արևմտեան նահանգներում, ասում է «Новое Время» լրագիրը, հրաժարական տուեց աւստրիական ծառայութիւնից և խնդիրք տուեց կառավարութեանը, որ իրան ազատեն աւստրիական հպատակութիւնից: Կոմս Պօտօցկու որոշումը մեծ աղմուկ հանեց Գալիցիայում, որովհետև կոմսը բարձր դիրք ունէր բռնած պալատում և մեծ ապագայ ունէր աւստրիական պետական ծառայութեան մէջ:

* * *

Կայիրօից ստացված տեղեկութիւններին համեմատ, մօտ 800 ընտանիքներ մնացել են առանց ապաստանի այս տարի Նեղոսի երկարատև յորդանալու պատճառով:

* * *

Սուրբ պատմութեան մէջ յայտնի Բեդղեհէմը, որ Երուսաղէմից դէպի հարաւ է գտնվում, ներկայումս գազով է լուսաւորվում: Դրանից կէս ժամվայ տարածութեան վրա գտնվող Ռաքէլի գերեզմանը, որի վրա կառուցված է մի փոքր մատուռ, շուտով կը միացվի Բեդղեհէմի հետ մի լաւ ճանապարհով:

* * *

Լեոն XIII պապը վճռել է նուիրել իր ծննդավայր Կարպինետօ քաղաքին մի ջրանցք: Այս քաղաքը գտնվում է մի բարձր ժայռի վրա և այդ պատճառով նրա մէջ զգացվում է ջրի պակասութիւն: Այդ տեսնելով պապը վճռեց իր հաշւով շինել ջրանցք և նուիրել է այդ գործին 600,000 լիրա:

* * *

Այս օրերս, Օդեսայի լրագիրների խօսքով, Օդեսայում պատահեցաւ մի դէպք, որ շատ նման է Սողոմոնի դատաստանին, միայն վիճելի առարկան մի... խոզի ճուտ էր: Ոմն Շիշկօվ չորս վկայ առաջ բերելով հաստատում էր, որ այդ խոզի ճուտը իրանն է: Մի ուրիշը, Խավրիկ անունով մարդ, իր կողմից երեք վկայ առաջ բերելով, որոնցից մէկը խոզավաճառ էր, հաստատում էր հակառակը: Երկու կողմն էլ տաք վիճում էին: Հաշտարար դատաւորը երկու կողմը հաշտեցնելու համար առաջարկեց հետևեալ միջոցը. հակառակորդները վկաների հետ պէտք է դուրս գային խոզի հետ մեծ ճանապարհի վրա և պէտք է թողնէին իրան, ում տունը որ գնար, նա էլ տէրն է: Հակառակորդները համաձայնվեցին և դատաւորի առաջարկութիւնը կատարվեց: Վկաների ներկայութեամբ խոզը ուղևորվեց Խավրիկի տունը: Չը նայած դրան հակառակ կողմը անբաւական մնաց, առաջ բերելով այն, որ փորձը կատարվել է գիշերով:

—Եթէ այդ լինէր ցերեկ, նա անպատճառ կը գնար ինձ մօտ, հաստատում էր Շիշկօվ դատաստանի երկրորդ նստի ժամանակ:

—Պարոններ, մի թէ ամօթ չէ վիճել մի այդպիսի դատարկ բանի համար. դուք և ձեր վկաները կորցնում էք ոչինչ բանից այդքան ժամանակ: Այդ միջոցին դուք կարող էիք տաս այդպիսի խոզ աշխատել: Հաշտվեցէք. առէք խոզը, մորթեցէք, խորովեցէք և կերէք միասին, քանի որ երկուսդ էլ նրա տէր էք ձեզ համարում:

—Չեմ կարող, պ. դատաւոր, համաձայն չեմ: Արդարութիւնը ինձ համար գին ունի. խոզը իմն է և նա պատահմամբ մոլորվելով ընկել է Խավրիկի տունը, որ և նրան սեփականացրել է: Դա իմ խոզն է, ահա ձեզ նշան՝ մի ականջն էլ վնասված է:

Դատաւորը երկրորդ նստին վճռեց գործը յետաձգել մինչև անձամբ խոզի ճուտի քննելը նրա «քրօջ» հետ: Երկու հակառակորդները նորից եկան դատաւորի մօտ և պ. Ստրաժենկօ (դատաւոր) նրանց հետ միասին գնաց խոզի ճուտերին քննելու համար: Քննելով վիճելի խոզի ճուտին և նրա «քրօջը», դատաւորը համոզվեց որ նրանք երկուսն էլ մի մօրից են և թէ նրանք պատկանում են Խավրիկին: Վերադառնալով դատաստանատուն, դատաւորը վճռեց Շիշկօվի պահանջը մերժել, նրա վրա դնելով դատաստանական ծախսերը:

—Բայց որտեղ է իմ խոզը... Որտեղ է արդարութիւնը... Բացականչեց Շիշկօվը:

—Ձեր խոզը կորել է... իսկ արդարութիւնը արդէն գտնված է,—նկատեց դատաւորը:

* * *

Մի անգամ մի ամերիկական լրագրի հրատարակչի գլուխը եկաւ առաջացնել իշխան Բիսմարկին լինել նրա լրագրի «սեփական թղթակից», իսկ ռոճիկ առաջարկվեցաւ ոչ պակաս և ոչ աւել քան 500,000 տալէր տարեկան: Պատմում են որ իշխանը հրաժարվեց ամերիկական լրագրի թղթակցի պաշտօն ունենալու պատւից:

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 սեպտեմբերի: Երեքշաբթից, սեպտեմբերի 22-ից սկսած, մասնաւոր բանկերը կը վճարեն ընթացիկ հաշիւներով և անժամանակ աւանդներով 3%:

ԼՕՆԴՕՆ, 21 սեպտեմբերի: Սամօա կղզիներից ստացած լուրերին նայելով, Մալիէտօա թագաւորը անձնատուր եղաւ գերմանացիներին, որոնք անմիջապէս տարան նրան «Ադլեր» շոգենաւով:

ՓԱՐԻԶ, 22 սեպտեմբերի: Հռօմից ֆրանսիական «Temps» լրագրին հեռագրում են որ Կրիսպի, որպէս վարձատրութիւն Գերմանիայի հետ կապված դաշնադրութեան համար պահանջեց Բիսմարկից որ Գերմանիան աջակցի Իտալիային իր ազդեցութիւնը Եգիպտոսում, Տրիպօլիսում և Ալբանիայում տարածելու: «Temps» լրագիրը կարծում է որ Կրիսպիի հետ ունեցած Բիսմարկի տեսակցութիւնը նշանաւոր հետևանքներ կունենայ:

ՍՕՖԻԱ, 22 սեպտեմբերի: Դիմադիր կուսակցութիւնը եռանդով է գործում, չը նայելով կառավարիչներից գործ դրված ճնշող միջոցների: Երկիւղ են կրում որ խռովութիւն ծագի և որ աքսորեալները նորս կը մտնեն երկիրը: Զինուորական նախազգուշացնող նշանաւոր միջոցներ են գործ դրվում երկրի ներսում, իսկ սահմանագլուխ անցքերը գրաւվում են զօրքերով և արտիլերիայով:

ՀՌՕՄ, 22 սեպտեմբերի: Մինիստրական «Riforma» լրագիրը ասում է որ Ֆրիդրիխսրուէի մէջ ոչինչ առանձին պայմաններ չը կապվեցան Գերմանիայի և Իտալիայի մէջ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 սեպտեմբերի: Այսօր սենատի քրէական վճռաբեկ (կասսացիական) դեպարտամենտի մէջ քննվում էր Քութայիսի նահանգի, Օզուրգէթի գաւառի հաշտարար դատաւորի օգնական Մալօվի գործը, որին Թիֆլիսի դատաս-

տանական պալատը դատապարտել էր երկու ամսվայ բանտարկութեան, Օղուրղէթի հաշտարար դատաւոր Բաքինին նախամտածված դիտաւորութեամբ թեթև վէրքեր հասցնելու համար. Սենատը վաւերացրեց պալատի վճիռը:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 սեպտեմբերի: Հրատարակված է՝ ներքին գործերի մինիստրի նահանգապետներին ուղարկած շրջաբերականը պօլիցիական ուրիադնիկների կազմակերպութիւնը վերանորոգելու և բարեփոխելու վերաբերութեամբ: Շրջաբերականին կցված են հրահանգներ, որոնցով ճիշդ որոշված են ուրիադնիկների պարտաւորութիւնները և բացի դրանից ուղարկված են հրահանգներին կցված առանձին յաւելուածներ:

ՍՕՖԻԱ, 23 սեպտեմբերի: Զինված աւազակախմբերի թիւը մեծանում է և լուրեր են տարածվել, որ Թիւրքիայի և Ռումէլիայի սահմանակից տեղերում գաղթականները հաւաքվում են երկրի վրա յարձակումն գործելու համար:

—

Ս· ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ

Սեպտեմբերի 22-ին

Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ	$21^{17}/_{32}$	պէնս.
— — Համբուրգի վրա —	$182^{5}/_{8}$	պֆ.
— — Փարիզի վրա —	$227^{1}/_{2}$	սան.
Ոսկի — արժէ — հինը	9 »	17 կ.
— — — — նորը	»	— »
Մաքսային կուպօններ — . .	177 »	50 »
Արծաթ — — — . . .	1 »	32 »
Բօրսային դիսկօնտներ — . .	$5^{1}/_{4}$ »	7% »
Պետակ. բանկ. 5% տոմս 1-ին շրջանի	99 »	75 »
— — — — 2-րդ —	98 »	87 »
— — — — 3-րդ —	98 »	87 »
— — — — 4-րդ —	98 »	87 »
— — — — 5-րդ —	98 »	87 »
— — — — 6-րդ —	— »	— »
Արևելեան 5% փոխառութ. 1-ին շրջ.	98 »	75 »
— — 2-րդ —	98 »	75 »
— — 3-րդ —	98 »	75 »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	274 »	25 »
— երկրորդ —	252 »	25 »
5½% ռէնտա	102 »	25 »
Ոսկեայ ռէնտա.	193 »	50 »
Եօթերորդ կօնսօլիդած փոխառութիւն.	164 »	50 »
Նոր երկաթուղային ռէնտա . . .	99 »	— »
5% գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդ. ընկ.	167 »	— »
Գրաւ. թղ. Ազնւ. բանկի . . .	98 »	25 »
5½% գրաւական թղթեր խերսօնի կալուած. բանկի.	98 »	50 »
6% գրաւակ. թղ. Խարկօվի կալ. բան.	102 »	25 »
— — Պօլտավայի— —	102 »	75 »
— — Պետ. Տուլսկ. —	102 »	50 »
— — Կիևի — —	102 »	25 »
— — Մօսկվայի — —	102 »	25 »
— — Բեսարաբ. Տաւր.—	102 »	25 »
— — Նիժ. Սամար. —	102 »	50 »
— — Վիլնայի —	102 »	25 »
— — Թիֆլիսի—27 և 43 տ. —	»	— »
— — Քութայիսի-18 և 43 տ. —	»	— »
Վօլժսկօ-Կամսկի բանկի ակցիաները	726 »	— »
Ռուսաց երկաթուղիների գլխաւ. ընկ.	269 »	— »
Րիբինսկ-Վօլօգօվի ընկ.	86 »	75 »
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օբլիգացիաներ.	95 »	25 »
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ .	96 »	50 »
Օդէսայի — — .	96 »	25 »
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդ. ընկ. օբլ. .	— »	— »
Նոր փոխառութիւն.	83 »	— »

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը ամուր է:

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—10—11 ժ. վիրաբուժական, վեներական և աչքի ց.

կին-բժիշկ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆՑ—9—10 ժ. և 11—12 ժ. կանանց և երեխայոց ց.

ՐՈՒԴԿՈՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխայոց և կանանց ց.

Ա. ԳՈՒՐԿՕ—$12^{1}/_{2}$—$1^{1}/_{2}$ ժ. աչքի և ներքին ց.

ԱՐՏԵՄԻԵՎ—12—1 ժ. երեքշաբթի և ուրբաթ կանանց ց.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—6—7 ժ.

ՊՕՊՕՎԵԱՆՑ—6—7 ժ. կաշուի, ներքին և ջղային ց.

Հիւանդանոցումն է մանկաբարձուհի Մօգեր:

Վճար—50 կ: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) համար համաձայնութեամբ:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

Բժշկապետ Գրիգոր Տէր-Մկրտչեան Տէր-Գրիգորեան իր բնակարանից տեղափոխվեցաւ Սօլօլակ, Սադօվայա փողոց, տուն Պարունեկօվի, № 42: Հիւանդներին ընդունում է առաւօտեան 9—10 ժ., իսկ երեկոյեան 6—7 ժ.: 1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ բացված է ամեն օր, առաւօտեան 10 ժամից մինչև 1 ժամ կէսօրից յետոյ, ստորագրութիւն՝ վերնո քաղաքի (Սէմիրէչինեան շրջանի) երկրաշարժից վնասվածների օգտին նուիրատւութիւններ ժողովելու համար: 2—3

Ընդունում եմ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ԿԷՍ-ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ. ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՄ և աշակերտներ հայոց ուսումնարանների համար, հարցնել Յ. Մարտիրոսեանի տպարանում՝ Օրբելեան փողոց № 1, 2:

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ.

Չորեքշաբթի, սեպտեմբերի 30-ին, ԱՐՄԷՆԻԱ (ARMÉNIE) շոգենաւը, նաւապետ ՇԵՕԼՏ (SCHEULT) դուրս կը գնայ Բաթումից դէպի Տրապիզօն, Օրդու, Սամսօն, Կ. Պօլիս և Մարսէյլ: Տեղեկութիւնների մասին պէտք է դիմել ընկերութեան գործակալներին. Բաթումում պ. Գարանիօնին և Թիֆլիսում պ. Բէնօին, Նախկին Արծրունի գալերէում, № 103. 4—4

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ ունի ճեմարանի վկայական, կամենում է դասեր ունենալ հայոց ուսումնարաններում: Պայմանների համար դիմել՝ Ալէքսանդրապօլ, Գարեգին Խաժակեանին: 3—3

ԴՊՐՈՑ ԵՒ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ՎԻԼԼԻԱՄՍԻ,

Թոյլտւութեամբ Կովկասեան ուսումնական վարչութեան պատրաստում է տղայոց և աղջկերանց արքունական ուսումնարանների համար: Ընդունում է տղայոց թէ երթևեկ աշակերտներ և թէ ուսումնարանում գիշերօթիկ և կիսագիշերօթիկ, իսկ աղջկերանց միայն երթևեկ: Մշտական ֆրանսերէն լեզուի պրակտիկա: Ամեն օր, օրական երկու ժամ թէօրիական և պրակտիկական պարապմունքներ եւրօպական լեզուներով:

Վարձն է երթևեկ աշակերտներից 5 րուբլի ամսական,—ֆրանսերէն լեզուի դասաւանդութեան հետ—10 րուբլի, գիշերօթիկներից 35 ր. ամսական և կիսագիշերօթիկներից 20 ր. Հասցէն՝ Старо-почтовая, противъ Армянской семинаріи, около Александровскаго сада. 1—3

ՊՐՕՎԻԶՕՐ **Ա. ՇՏԷԽԷՐԻ** ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

ԱՏԱՄՆԵՐԻ ՑԱՒԻ ԵՒ ՓՉԱՆԱԼՈՒ ԴԷՄ

ՊՕԴՕԼԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱԴԵՂ ԿԱԹԻԼՆԵՐ 80 ԿՕՊ.

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՕԿԱՅԻՆԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱՅԻՆ ԷԼԻԿՍԻՐ 80 ԿՕՊ.

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԱՏԱՄՆԱՅԻՆ ՓՈՇԻ 30 ԿՕՊ.

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏ. ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ՝ Կովկասեան դեղավաճառատան, և պ. պ. Շահպարոնեանցի, Մակկերի, Սէնչիկօվսկու և Ազմուրօվի դեղատներում. ԲԱԳՈՒԻ մէջ՝ Բէկկերի մօտ, ՔՈՒԹԱՅԻՍՈՒՄ՝ Կօկօչեվի մօտ, ՍՏԱՎՐՕՊՕԼՈՒՄ Բրօխնօցկու մօտ և ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐՈՒՄ: (Հ.)

ԲԻԼԻԱՐԴԻ գնտեր մեծ ընտրութեամբ, կիյներ և կաշիներ նրանց համար ծախվում են ճախարակագործ վարպետ (տօկար) Վ. ՑԱՎԼԻԿՕՎՍԿՈՒ մօտ, **ՕԴԷՍԱՅՈՒՄ**, տուն Շվարցի, Կրասնի պէրէուլօկ, № 3. 3—10 (Հ)

Hotel Nemecki Edmunda Dziechcinskiego, Warszava, Ulica Dluga, № 31.

(Нѣмецкая гостинница Эдмунда Дзехцинскаго, въ Варшавѣ, Долгая улица, № 31).

Պ. Էդմունդ Դզեխցինսկու «ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԻՒՐԱՆՈՑԸ» Վարշավայում, գտնվում է քաղաքի կենտրօնում, գլխաւոր կառավարչական առեանների, թատրօնների և առևտրական կենտրօնական տեղերի մօտ:

90 սենեակներ, 30 կօպէկից մինչև 3 րուբլի օրական գնով: Րէստօրան և քաղցրեղէնների խանութ: Ճաշը 30 կօպէկից մինչև 1 րուբլի: Կառքեր և դիլիժանսներ դէպի բոլոր երկաթուղիները: Կառքերի վարձը շատ էժան:

Գրադարան և օտար լրագիրներ՝ ձրիապէս հիւրերի համար: «ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԻՒՐԱՆՈՑԸ», որ յաճախված է բազմաթիւ հիւրերով Թիֆլիսից և նրա շրջականերից, ստանում է այդ հիւրերի համար հայոց «ՄՇԱԿ» լրագիրը: (Հ)

Въ редакціи газеты „МШАКЪ" продаются слѣдующія брошюры:

1) „Экономическое Положеніе Турецкихъ Армянъ", публич. лекція Д—ра Григорія Арцруни, переводъ съ армянскаго А. Аракелянца. Цѣна 25 коп.

2) Die Oekonomische Lage der Armenier in der Türkei, ein öffentl. Vortrag von Dr. Grigor Arzruni, übersetzt von A. Amirchanjanz. Preis 25 kop.

3) Die Hungersnoth in Türkisch-Armenien, ein Vortrag von Dr. Grigor Arzruni, übersetzt von Amirchanjanz. Preis 20 kop.

Иногородные, желающіе получить брошюры, благоволятъ присылать по 30 коп. почтовыми марками, за каждую брошюру.

Адресъ. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ", или Tiflis, Redaction „Mschak". (Հ.)

ВЫСОЧАЙШЕ Утвержденное Кавказское Товарищество торговли аптекарскими товарами въ Тифлисѣ (Графская ул., домъ бывш. Шабурова).

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԴԵՂԱՏԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՎԱՃԱՌՄԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ԵՒ ԲԱԳՈՒԻ ՄԷՋ:

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐ, կովկասեան և արտասահմանեան, այս գարնանը չիչերի մէջ նոր ածված ՑԵՑԻՑ ԵՒ ՄԻՋԱՏՆԵՐԻՑ ՊԱՀՊԱՆՈՂ ՄԻՋՈՑՆԵՐ, Նաւթալին, քամֆօրա, ցեց ոչնչացնող հեղուկ, Պարսկական և Դալմաթիայի փոշի, և Բուրէլի սնթեմ կոչված քայլը:

ՕԴԸ ՄԱՔՐԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ պրօֆէսօր ԿԻՏՏԱՐԱՅԻ կարբօլացրած փոշի երկաթի արճասպով, որպէս ամենալաւ միջոց անմաքրութեան տեղերը խափանելու համար, կարբօլեան թթւուտ, մաքրված և չը մաքրված տեսակից, խլօրային կիր, ծծումբ, երկաթի արճասպ և Մարգանեցի կրկնաթթւուտ: 67—100 (Հ.)

EXPORTATION-IMPORTATION

CONSTANTIN P. CHÉHIANTZ

MILAN (ITALIE)

Կոնստանտին Պ. ՇԽԵԱՆՑԻ առևտրական գրասենեակը լինելով ՄԻԼԱՆ, և ունենալով ուղղակի յարաբերութիւններ Իտալիայի, Շվէյցարիայի և Ֆրանսիայի Փաբրիկաների հետ, կընդունի յանձնարարութեամբ ապրանքներ ծախելու համար հետևեալները՝ մետաքս, բօժօժ, մետաքսի և բօժօժի մնացորդք, բուրդ, բամբակ, ցորենեղէն, նաւթ և ընդհանրապէս Կովկասեան միւս ամեն տեսակ ապրանքները, որոնք ծախվում են Եւրօպայում: Յանձնարարութեամբ կընդունի դարձեալ առնել Եւրօպայի ամեն տեսակ ապրանքներ Կովկասի համար: Ամբողջ ապրանքները ստանալուց ժամ և ձեռնտու պայմաններով փող կը տայ ի հաշիւ. մանրամասն տեղեկութեանց համար գրել այս հասցէով. Monsieur Constantin P. Chéhiantz, № 18, Via Lauro, Milan, (Italie) МИЛАНЪ (Италія).

Թիֆլիսում „Առևտրական կուրսերը" աւարտող **ՀԱՇՈՒԱՊԱՀ** փնտռում է տեղ մեծաքանակ վաճառատներում և փոխադրական գրասենեակներում: Հաշիւները կարող է պահել հայերէն և ռուսերէն լեզուներով: Հասցէն հարցնել „Մշակ" լրագրի խմբագրատանը: 3—3

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

Զափաւոր վարձատրութեամբ յանձն է առնում պատրաստել երեխաներին միջնակարգ ուսումնարանների ստորին դասաների համար: Հասցէի համար դիմել „Մշակի" խմբագրութեանը: 9—15

Дозволено цензурою, Тифлисъ 23 сентября 1887 г. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовская ул. д. каз.